

Bilag 1. Model for en forebyggende social mentorordning

1 Introduktion

Følgende er en beskrivelse af den model for en forebyggende social mentorordning, som kommuner, der ønsker at udvikle og afprøve en social mentorordning, skal tage afsæt i.

Modellen er udarbejdet af Social- og Boligstyrelsen i forbindelse med en ansøgningspulje om udvikling og afprøvning af en forebyggende social mentorordning, som blev vedtaget som led i aftalen om udmøntning af reserven til foranstaltninger på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet for 2023 – 2026. Modellen udgør rammen for udviklings- og afprøvningsarbejdet og er udviklet med afsæt i en vidensafdækning, der blev gennemført i foråret 2023. Vidensafdækningen bidrager dels med viden om målgruppen, og dels med viden fra andre lignende ordninger fra blandt andet sundhedsområdet og beskæftigelsesområdet.

I det følgende præsenteres indledningsvist, hvordan kommuner kan organisere arbejdet med etablering af den forebyggende sociale mentorordning. Dernæst præsenteres ordningens formål og målgruppe samt indhold og aktiviteter i ordningen og med en uddybende beskrivelse af tre centrale elementer:

- Recovery-orienteret rehabilitering som faglig tilgang
- Organisering og samarbejde samt
- De sociale mentorerers kompetencer.

1.1 Organisering af arbejdet med etablering af en forebyggende social mentorordning

Kommuner, der ønsker at arbejde med en forebyggende social mentorordning, skal have etableret en god organisering, inden arbejdet startes op. Der skal være tydelig ledelsesmæssig fokus på og opbakning til arbejdet, ligesom der skal prioriteres de nødvendige rammer og ressourcer. De centrale aktører heri er en projektleder og en udviklings- og afprøvningsgruppe.

Ansøgningspulje til udvikling og afprøvning af en forebyggende social mentorordning

3 til 5 kommuner skal bidrage til at udvikle og afprøve ordningen via en ansøgningspulje til afprøvning af en forebyggende social mentorordning. For disse kommuner stilles særlige krav til organisering af arbejdet.

Krav til kommuner, der modtager puljemidler til afprøvningen

Det er et krav, at ansøgningen til Social- og Boligstyrelsen som minimum er godkendt på centerchef-niveau. Derudover skal centerchefen nedsætte en udviklings- og afprøvningsgruppe samt udpege en projektleder, inden afprøvningen starter.

Udviklings- og afprøvningsgruppen skal have deltagelse af borgere i målgruppen for ordningen samt ledere og medarbejdere fra den afdeling, hvor ordningen forankres samt eventuelt andre relevante områder. Det kan eksempelvis være fra fritidsområdet, ligesom det kan være relevant at inddrage en repræsentant fra frivilligcenteret eller lignende. Udviklings- og afprøvningsgruppen er ansvarlig for at arbejde med at udvikle og afprøve modellen for en forebyggende social mentorordning i kommunen.

Projektlederen er ansvarlig for at sikre ledelsesinvolvering og fremdrift i udviklings- og afprøvningsarbejdet i samarbejde med Social- og Boligstyrelsen. Projektlederen skal ligeledes understøtte et løbende og godt samarbejde med den regionale psykiatri, så det sikres, at borgere i målgruppen får tilbuddet om at blive kontaktet af en social mentor. Rekruttering af borgere i den regionale psykiatri er en forudsætning for udviklingen og afprøvningen af den sociale mentorordning. Projektlederen skal også understøtte en løbende opsamling af erfaringer med afprøvningen og bidrage til en fortsat udvikling af den sociale mentorordning på baggrund heraf samt deltage i planlægningen og gennemførelsen af de konkrete udviklingsaktiviteter.

Der bør hurtigst muligt efter projektstart være fundet medarbejdere til at varetage funktionen som sociale mentorer, så udviklingen og afprøvningen kan igangsættes med det samme. Det er op til kommunen at vurdere, om det skal være eksisterende eller nye medarbejdere, samt om det kan være medarbejdere, der har andre opgaver ved siden af. Det kunne fx være som bostøtte.

Organiseringen skal være etableret inden arbejdet med at udvikle og afprøve ordningen sættes i gang. Det indebærer blandt andet, at der er nedsat en udviklings- og afprøvningsgruppe samt udpeget en projektleder, inden arbejdet med at udvikle og afprøve en forebyggende social mentorordning påbegyndes.

2 Formål

Formålet med den forebyggende sociale mentorordning er at skabe tryghed for borgere, der udskrives fra den regionale psykiatri til egen bolig, ved at sikre, at der er tilgængelig rådgivning og hjælp, hvis der opstår behov herfor. De sociale mentorer skal følge borgerne i den første tid efter udskrivningen. Ordningen er forebyggende og vil være tilpasset borgernes behov, det vil sige, om borgerne oplever eller ikke oplever større udfordringer i forbindelse med overgangen fra indlæggelse til tilbagevenden til hverdagslivet i egen bolig. Ordningen hjemles i servicelovens § 12.

3 Målgruppe

Ordningens målgruppe er borgere fra 18 år med psykiske lidelser, som udskrives fra den regionale psykiatri, og som på udskrivningstidspunktet ikke modtager støtte efter serviceloven.

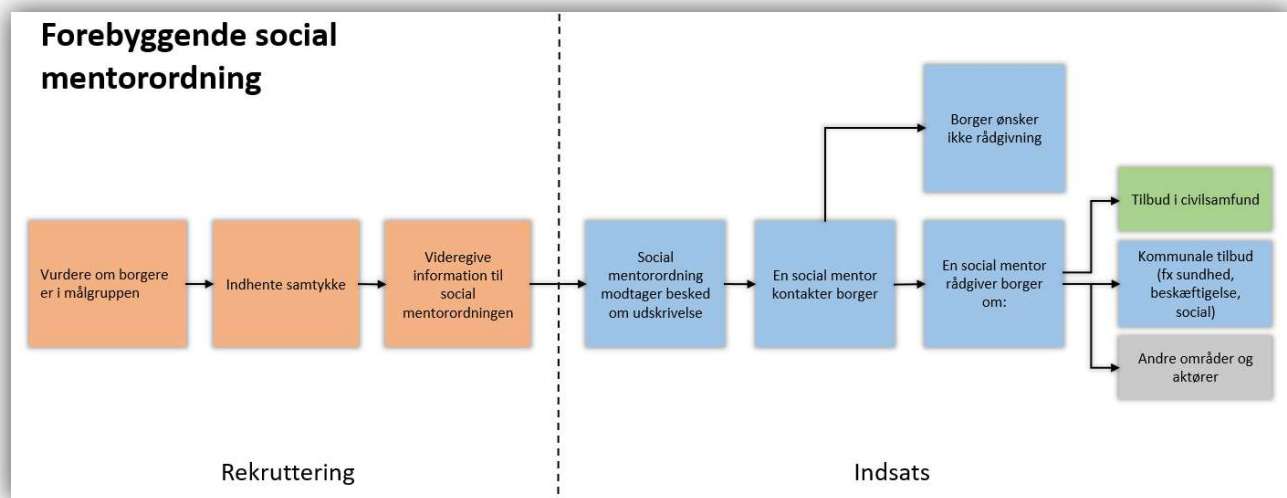
En borger omfattes således også af målgruppen for den sociale mentorordning, selvom borgeren modtager indsatser efter andre lovgivninger end serviceloven. Der kan eksempelvis være tale om ambulante behandling i forlængelse af indlæggelsen, eller at borgeren har en udskrivningskoordinator efter § 167 stk. 2 i Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats.

4 Indhold i en forebyggende social mentorordning

Med afsæt i figur 1 nedenfor præsenteres det overordnede indhold i en forebyggende social mentorordning.

Ordningen består af to faser, der betegnes *rekruttering* og *indsats*. *Rekrutteringen* foregår i den regionale psykiatri, inden en borger udskrives, mens *indsatsen* foregår i socialpsykiatrien, hvor borgeren er i kontakt med den sociale mentorordning.

Figur 1. Overordnet indhold i en forebyggende social mentorordning

4.1 Rekruttering

Aktiviteterne i perioden før tilbuddet om en social mentorordning skal sikre, at socialpsykiatrien tidligt får besked, når en borger planlægges udskrevet fra den regionale psykiatri, så borgeren kan kontaktes hurtigt med henblik på at få rådgivning og hjælp via den sociale mentorordning.

Før tilbuddet kan igangsættes skal den regionale psykiatri blandt andet hjælpe med at:

Vurdere, om borgeren er i målgruppen for den sociale mentorordning. Vurderingen foregår, inden borgeren udskrives fra den regionale psykiatri og med afsæt i definitionen af målgruppen.

Indhente samtykke, der dels sikrer, at borgeren *ønsker* at blive kontaktet af den sociale mentorordning, og dels sikrer, at den regionale psykiatri *må* videregive informationer til kommunen om udskrivelsen. Indhentning af samtykke kan eksempelvis foregå i forbindelse med udskrivning, men det kan også ske undervejs i indlæggelsen. Såfremt en borger ikke ønsker at blive kontaktet af en social mentor, kan der eksempelvis udleveres en pjece, der indeholder en beskrivelse af ordningen samt kontaktoplysninger, så borgeren selv kan tage kontakt til den sociale mentorordning efter hjemkomsten, hvis borgeren ønsker det. I situationer, hvor det ikke er muligt at lave en samtykkeerklæring, fx ved korte indlæggelser, kan der ligeledes udleveres en pjece. Det er kommunen, der udvikler pjecen.

Videregive information til den sociale mentorordning i kommunen. Det er vigtigt, at den regionale psykiatri får én vej ind i kommunen, samt at der laves aftaler om, hvordan informationen afsendes og modtages, så videregivelsen bliver så nem som mulig at håndtere for både den regionale psykiatri og kommunen. Kommunen har brug for information om navn, udskrivningsdato samt kontaktoplysninger.

4.2 Indsats

Selve indsatsen i den sociale mentorordning består af løbende telefonisk kontakt til borgeren, som typisk vil være hyppigere i starten og herefter aftagende. Det vil typisk være den sociale mentor, der kontakter borgeren løbende, men borgeren kan også selv henvende sig ved behov for rådgivning og hjælp. Kontakten kan vare op til seks måneder og vil være tilpasset i forhold til, hvorvidt den enkelte borger oplever eller ikke oplever udfordringer efter udskrivelsen. Det betyder eksempelvis, at indsatsen kan afsluttes efter den første samtale, men også, at borger og social mentor kan være i kontakt ad flere omgange og over en længere periode. Det er den sociale mentors opgave at være bindeled mellem borgerne og relevante tilbud og aktiviteter i civilsamfundet og i kommunen. Den sociale mentor kan også spørge til, om borgeren har overblik over sin behandlingsplan og sine aftaler med den regionale psykiatri. Den sociale mentor kan rådgive borgeren om at kontakte egen læge eller den læge i psykiatrien, som har ansvaret efter udskrivelsen, hvis borgeren giver udtryk for at have brug for hjælp til sin behandling. Forløbet tilpasses borgernes behov, ønsker og aktuelle livssituation.

Ordnningen skal tilrettelægges, så der kan tages kontakt kort tid efter udskrivning, da der særligt i den første tid er en forhøjet risiko for blandt andet genindlæggelse og selvmordshandlinger.

I det følgende beskrives de forskellige trin samt indholdet i ordningen:

Kommunen modtager besked om, at en borger udskrives, hvorefter en social mentor kontakter borgeren.

Når den første kontakt er etableret, tilbyder *den sociale mentor borgeren rådgivning*. Det er også en mulighed, at *borgeren ikke ønsker rådgivning*, hvorefter kontakten afsluttes, dog med mulighed for, at borgeren kan vende tilbage, hvis borgeren alligevel ønsker kontakt.

Det centrale i rådgivningen er, at den sociale mentor spørger ind til, hvordan borgeren har det, om det går godt efter udskrivningen eller om borgeren har brug for støtte her og nu. Hvis borgeren vurderes at have brug for støtte, kan den sociale mentor rådgive om de muligheder, der er, og være bindeled til relevante *tilbud i civilsamfundet og i kommunen*. Den sociale mentor kan også være bindeled til *andre områder og aktører*, hvis det er relevant. Den sociale mentor kan ikke henvise borgeren til behandling eller støtte, men

den sociale mentor kan hjælpe med at finde ud af, hvor borgeren kan henvende sig. Rådgivningen skal afspejle, at ordningen er et tilbud, og at der tages afsæt i borgernes ønsker, behov og aktuelle livssituation.

Som afslutning på en telefonisk samtale kan den sociale mentor tilbyde at sende en opfølgende besked fx via e-boks med kontaktoplysninger på relevante tilbud eller aktiviteter. Inden samtalen er slut, aftales det, om forløbet skal fortsætte eller afsluttes. Hvis borgeren vælger at fortsætte forløbet, laves der en aftale om den næste samtale, herunder hvad samtalen kan handle om. Hvis borgeren derimod vælger at afslutte forløbet, kan den sociale mentor oplyse om, at borgeren kan genoptage kontakten i op til seks måneder efter udskrivningen. Desuden bør den sociale mentor orientere om, hvor borgeren kan finde støtte og rådgivning i kommunen eller i frivillige organisationer, hvis der opstår et behov for hjælp, efter at forløbet i den sociale mentorordning er afsluttet.

5 Centrale elementer i en forebyggende social mentorordning

Modellen for den forebyggende sociale mentorordning består af tre centrale elementer:

- Recovery-orienteret rehabilitering som faglig tilgang
- Samarbejde og organisering
- Den sociale mentors kompetencer

5.1 Recovery-orienteret rehabilitering som faglig tilgang

Viden fra forskning og praksis viser, at en indsats er virksom, når der i samarbejdet med borgerne tages afsæt i en recovery-orienteret rehabiliterende tilgang. Recovery-orienteret rehabilitering kan beskrives som en indsats, der hjælper borgerne med at få det bedre og leve et meningsfuldt liv med størst mulig selvstændighed. Indsatsen er kendetegnet ved at tage afsæt i borgernes håb, ønsker og drømme for fremtiden, ved at fokusere på borgernes ressourcer og ved at hjælpe borgerne til at have en hverdag med venner, familie og kolleger og med deltagelse i de fællesskaber, de ønsker. Dertil tager tilgangen afsæt i den faglige viden, der er samlet i Hvidbog for rehabilitering¹, herunder at der skal arbejdes vidensbaseret og koordineret med borgernes samlede livssituation med fokus på tidlig hjælp og opfølgning på indsatserne, så de tilpasses borgernes udvikling.

Den sociale mentorordning skal udvikles og afprøves med afsæt i recovery-orienteret rehabilitering som en fælles faglig tilgang. Tilgangen er beskrevet i vejledningen² i *Koncept for udvikling og omlægning af socialpsykiatrien mod recovery-orienteret rehabilitering*, som Social- og Boligstyrelsen har udgivet i 2023.

5.2 Organisering og samarbejde

Indledningsvist skal kommunen beslutte, hvor den sociale mentorordningen skal forankres. Derudover skal der etableres et tæt samarbejde på tværs af sektorer og fagområder, både inden for og uden for socialpsykiatrien, fordi ordningen skal fungere som bindeled mellem den regionale psykiatri til andre tilbud i kommunen og i civilsamfundet.

5.2.1 Organisering

Kommunen skal beslutte, hvor i socialpsykiatrien ordningen skal forankres. Det kan eksempelvis være i forbindelse med en åben indgang til kommunens § 82-tilbud eller i et socialpsykiatrisk tilbud. Det anbefales ikke, at ordningen placeres hos myndighed, eftersom der er tale om et lavtærskeltilbud, hvor fokus er på at rådgive om tilbud i civilsamfund samt om u-visitede tilbud i kommunen. Ordningen skal således understøtte, at borgerne får den hjælp, der er behov for, til at vende tilbage til det almindelige hverdagsliv. Derfor bør det tilstræbes, at hjælpen gives så tæt som muligt på borgernes hverdag. Det kunne eksempelvis være hjælp til at finde nogle aktiviteter i de frivillige foreninger, så borgerne har noget at komme afsted til i løbet af dagen, eller det kan være hjælp til at gøre brug af kommunens sundhedstilbud, hvis en borger ønsker at leve et mere sundt og aktivt liv.

¹ Hvidbog for rehabilitering kan downloades her: https://www.rehabiliteringsforum.dk/siteassets/publikationerlitteratur/hvidbog-2-udgave_180522-til-web.pdf

² Recovery-orienteret rehabilitering - Vejledning til praksis kan downloades her: <https://sbst.dk/Media/638101979998721345/Recovery-orienteret%20rehabilitering.%20Vejledning%20til%20praksis.pdf>

5.2.2 Samarbejde på tværs af områder i kommunen

Som en del af den sociale mentorordning skal der være et overblik over kommunens samlede tilbud, så den sociale mentor kan rådgive om relevante tilbud på tværs af områder i kommunen. Overblikket kan med fordel gøres bredere tilgængeligt, så fx almen praksis og andre aktører også kan få glæde af det. Det kan eksempelvis være relevant at have kendskab til u-visiterede tilbud efter serviceloven (fx § 82 a, b og c), til forskellige sundhedstilbud eller til mulighederne for eksempelvis gældsrådgivning. Det er også relevant at indlede et tæt samarbejde med kolleger på beskæftigelsesområdet, i sundhedscenteret og/eller fra fritidsområdet med henblik på at sikre den nødvendige viden.

5.2.3 Samarbejde mellem kommune og den regionale psykiatri

Udvikling og afprøvning af ordningen som en opsøgende og systematisk indsats forudsætter, at den regionale psykiatri hjælper kommunen ved at give besked, når en borger, der er i målgruppen for den sociale mentorordning, udskrives. Dette ligger dog uden for eksisterende formaliserede samarbejdsaftaler mellem region og kommune, da målgruppen for den sociale mentorordning ikke er omfattet.

Ansøgningspulje til udvikling og afprøvning af en forebyggende social mentorordning

Samarbejdsaftale mellem den regionale psykiatri og kommunen

For de kommuner, der modtager puljemidler til udviklingen og afprøvningen, skal der forud for ansøgningen laves en samarbejdsaftale med den regionale psykiatri.

Det er kun borgere fra de kommuner, der afprøver ordningen, der er inkluderet i målgruppen, og som kan modtage indsatsen.

Kommunen skal i samarbejde med den regionale psykiatri udfylde samarbejdsaftalen ved brug af den skabelon, der fremgår af bilag 2.

Derfor er det nødvendigt, at kommunen laver en samarbejdsaftale med den regionale psykiatri omkring den sociale mentorordning.

Samarbejdsaftalen skal beskrive de aftaler, der er indgået med den regionale psykiatri om:

- 1) Vurdering af, om borgere er i målgruppen for ordningen
- 2) Indhentning af samtykke hos borgere til at blive kontaktet af den sociale mentorordning samt til videregivelse af kontaktoplysninger
- 3) Videregivelse af kontaktoplysninger til den sociale mentorordning i forbindelse med udskrivning.

Kommune og den regionale psykiatri må sammen afsøge mulighederne for samarbejdet. Der kan eventuelt tages udgangspunkt i det eksisterende, formaliserede samarbejde omkring borgere, der udskrives til støtte efter servicelovens afsnit V. De eksisterende arbejdsgange og aftaler kan eksempelvis udvides til også at omfatte målgruppen for den sociale mentorordning. Det kan også være relevant at undersøge muligheden for et samarbejde med de privatpraktiserende læger, som kan spille en rolle i forbindelse med udskrivning af borgere i psykiatrien. For den del af målgruppen, der er visiteret til en ambulant indsats efter udskrivning, kan det være relevant at afsøge mulighederne for at samarbejde med eksisterende indsatser i den regionale psykiatri som eksempelvis udgående ambulante teams, fx F-ACT og peer-medarbejdere. Det er afgørende, at der findes en form på samarbejdet, som støtter op om den sociale mentorordning, som en forebyggende, systematisk og opsøgende indsats.

5.2.4 Samarbejde mellem kommune og civilsamfund

Samarbejde mellem kommune og civilsamfund er et vigtigt element i ordningen, fordi den sociale mentor via sin rådgivning kan være bindeled til tilbud og aktiviteter i civilsamfundet. Der bør blandt de sociale mentorer være et overblik over eller adgang til viden om relevante tilbud, aktiviteter og muligheder i de frivillige sociale organisationer og i foreningslivet. Kommunen kan med fordel undersøge, hvad der allerede findes af oversigtsværktøjer, som kan bruges og eventuelt videreudvikles som en del af ordningen. Det kan eksempelvis være socialkompas.dk.

Der skal etableres et tæt samarbejde mellem de sociale mentorer og civilsamfundsaktører med henblik på at understøtte videndeling omkring tilbud og aktiviteter til målgruppen. Det kan være relevant at etablere et samarbejde med kommunens frivilligkoordinator, med frivilligcenteret eller med konkrete frivillige organisationer. Det kan også være relevant at inddrage peer-medarbejdere, som eksempelvis kan tilbyde borgerne følgeskab til nogle af de tilbud, der findes i civilsamfundet. Det tætte samarbejde med aktører i og omkring civilsamfundet skal understøtte, at de sociale mentorer ved, hvad der findes af muligheder, samt hvem de skal kontakte for at få viden om relevante tilbud til målgruppen.

5.3 Den sociale mentors kompetencer

De sociale mentorer skal have relevante kompetencer og erfaringer med målgruppen. Der er ikke specifikke krav til de sociale mentoreres uddannelsesbaggrund, men de skal besidde viden om psykiske lidelser og kende til handlemuligheder i forhold til forværring. Derudover skal de sociale mentorer besidde evner og kompetencer, så de er i stand til hurtigt at opbygge en tillidsfuld relation til borgerne. Det indebærer eksempelvis, at de tager afsæt i borgernes behov og ønsker samt møder borgerne med åbenhed, tillid og respekt.

Det bør desuden tilstræbes, at de sociale mentorer har kompetencer inden for telefonisk rådgivning. Kommunen kan også overveje, om der bør lægges vægt på, at de skal have bestemte erfaringer, herunder brugererfaringer. Det kan have en positiv værdi for relationen, hvis den sociale mentor tidligere i sit liv har stået i en lignende situation, som den borgerne nu står i. Kommunen skal beskrive relevante kompetencer og viden og med afsæt heri vurdere, hvad der skal til, for at arbejde i den sociale mentorordning. Kommunen må vurdere, om det er nødvendigt, at de sociale mentorer deltager i kompetenceudviklingsforløb med henblik på at sikre, at de besidder de relevante kompetencer og viden.

Det er væsentligt, at den sociale mentor kan tale åbent og interesseret med borgeren om både interesser, håb for fremtiden og udfordringer. En åben snak kan være afsæt for at tale videre om, hvorvidt der er tilbud i kommune og civilsamfund, der kunne være relevante. Det giver også mulighed for at tale om, om der er nogle ting på spil, der skal tages hånd om.

5.3.1 Indhold i den telefoniske samtale

Samtalerne mellem social mentor og borger skal afspejle, at der tages afsæt i borgerens ønsker, behov og aktuelle livssituation, hvorfor der ikke kan anvendes en fast spørgeguide. Kommunen kan dog udstikke nogle rammer for samtalen, der sikrer, at den sociale mentor får information om:

- Hvordan borgeren har det efter udskrivning, herunder om borgeren har overblik over sin behandlingsplan og aftaler med psykiatrien
- Om borgeren oplever at få hjælp og støtte, eksempelvis fra familie, venner og kolleger
- Om borgeren modtager støtte efter andre lovgivninger
- Om borgeren ved, hvor vedkommende kan få hjælp, hvis behovet opstår
- Hvad borgeren interesserer sig for og har af drømme for fremtiden, og om borgeren ønsker rådgivning om tilbud i civilsamfundet eller i kommunen
- Om borgeren ønsker kontakt til en frivillig peer, som eksempelvis kan tilbyde følgeskab til nye aktiviteter i starten eller som kan stille sig til rådighed for snak (hvis det er en mulighed)
- Om borgeren ønsker at blive ringet op igen af den sociale mentor, eventuelt med henblik på opfølgning på konkrete aftaler.